

18. 3. 2002

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Předvolební průzkumy umějí odhadnout trendy, nikoli přesná čísla

Průzkumy agentur, které se zabývají odhadem volebních preferencí, se často rozcházejí s realitou a stávají se pak terčem kritiky. Zkušenosti ze dvou posledních voleb do Poslanecké sněmovny dokazují, že agentury dokáží poměrně úspěšně určit dlouhodobé trendy, přesná čísla je však nutné brát s rezervou.

Průzkumy agentur, které se zabývají odhadem volebních preferencí, se často rozcházejí s realitou a stávají se pak terčem kritiky. Zkušenosti ze dvou posledních voleb do Poslanecké sněmovny dokazují, že agentury dokáží poměrně úspěšně určit dlouhodobé trendy, přesná čísla je však nutné brát s rezervou.

O sestavení co nejpřesnější prognózy se v posledních dvou volbách do sněmovny pokusilo několik agentur, především Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM, dříve Státní institut pro výzkum veřejného mínění), Středisko empirických výzkumů (STEM) a Taylor Nelson Sofres Factum (TNSF, dříve Factum).

Volby v roce 1996 charakterizoval střet mezi ČSSD a ODS.

Agentury sice ve svých prognózách většinou přeceňovaly výsledky ODS a nedoceňovaly úspěch ČSSD, některé údaje však předpověděly dobře. Hlavní rys, který agentury správně zaznamenaly, bylo dlouhodobé sblížování pozic dvou nejsilnějších stran. Podle firmy TNSF se náskok ODS snižoval z únorových 10,7 bodu a dubnových 6,7 bodu až na 4,2 bodu v květnu. Skutečný rozdíl nakonec činil 3,18 bodu (ODS volilo 29,62 procenta a ČSSD 26,44 procenta voličů).

Prognózy potvrdily i víceméně stabilní podporu voličů třetí a čtvrté nejsilnější straně v parlamentu, KSČM (10,33 procenta hlasů) a KDU-ČSL (8,08 procenta hlasů). Správně také signalizovaly úspěch republikánské strany SPR-RSČ, která skončila s 8,01 procenta pátá. Silné výkyvy v preferencích zaznamenaly průzkumy u ODA, která jako poslední překročila hranici pěti procent pro vstup do sněmovny a získala 6,36 procenta hlasů. Nejvíce se ke skutečným výsledkům voleb přiblížily odhady STEM, která nejpřesněji určila výsledek ODS, ČSSD a KSČM.

O dva roky později byla situace před předčasnými volbami do sněmovny mnohem nepřehlednější, agentury upozorňovaly na velkou nerozhodnost voličů. ODS čekal opět souboj s ČSSD, tentokrát však hrála roli, kterou měli v roce 1996 sociální demokraté.

V lednu byly preference ČSSD proti ODS dvojnásobné, v dubnu však začala obliba ODS stoupat. Z posledních prognóz sice vyplývalo, že se náskok ČSSD před ODS snižuje. Podle odhadů CVVM a TNSF měl činit sedm až deset bodů, ale k tak těsnému rozdílu

mezi vítěznou ČSSD (32,31 procenta hlasů) a druhou ODS (27,74 procenta hlasů) se nejvíce přiblížila agentura STEM.

Největším překvapením voleb a omylem průzkumů byl neúspěch republikánů a Důchodců za životní jistoty (DŽJ), kteří se do sněmovny nedostali, ač jim to agentury prorokovaly.

Prognózy týkající se KSČM se skutečnosti přiblížily více.

Podle předpovědí měla KSČM získat asi deset procent hlasů, výsledných 11,03 procenta tak nebylo velkým překvapením. Firma STEM odhadla poměrně přesně i výsledek čtvrté nejsilnější strany v parlamentu KDU-ČSL, která získala devět procent hlasů. STEM ji podcenila o dvě desetiny procenta, CVVM o dvě a TNSF o čtyři procenta.

Těžkým oříškem byl pro agentury odhad volebních výsledků Unie svobody, kterou bylo podle průzkumů v březnu ochotno volit 13 až 18 procent voličů, ale v červnu z nich zbyla asi polovina.

Agentury si nakonec nebyly jisté, zda se strana do parlamentu vůbec dostane. Se ziskem 8,6 procenta hlasů byla Unie svobody poslední, která překročila hranici nutnou pro vstup do sněmovny. Výsledky předvolebních šetření veřejného mínění kritizoval po volbách v červnu 1998 například premiér Miloš Zeman. Tvrdil, že za nepřesnostmi může být jediné neodbornost nebo zaujatost agentur. Jejich ředitelé však zdůvodňovali odchylky šetření dosud nevykrytalizovaným českým politickým spektrem. "V roce 1998 nejsme o nic dále, než jsme byli v roce 1992," uvedl tehdy ředitel STEM Jan Hartl.